

היום נלמד בעזרת ה':

נדרים דף נט

ממשיכים בסוגיית האם גידולים הולכים אחר העיקר. הגמרא מקשה על רבי ינאי שאמר (לעיל דף נז:): שאין הגידולים נמשכים אחר העיקר כלל אלא אדרבא הם מעלים ומבטלים אותו, ולכן בצל של תרומה שרבו גידוליו על עיקרו מותר.

קונם פירות האלו עלי: אלו הם דברי המשנה שלנו בדף נז'. האומר 'קונם פירות האלו עלי' כוונתו לאסור על עצמו גם את הגידולים שלהם. אבל האומר 'קונם פירות שאיני אוכל' כוונתו רק להם ולא לגידולים שלהם. המשנה מוסיפה שכל זה דוקא בדבר שאין זרעו כלה, אבל בדבר שזרעו כלה (כגון בצלים) אפילו האומר 'קונם פירות שאיני אוכל' שאין כוונתו לגידולים, בכל אופן הגידולים אסורים.

מוכח שהגידולים נמשכים אחר העיקר!

רבי אבא מתרץ: באמת אין הגדולים נמשכים אחר העיקר, אבל המשנה מדברת ב'קונמות', ומכיון שהוא יכול להישאל על נדרו אצל חכם ולהתיר אותו, נחשב איסור הנדר כ'דבר שיש לו מתירין' (והדין הוא ש'דבר שיש לו מתירין לא בטל' מתקנת חכמים).

קושיא: והרי תרומה: הרי גם על תרומה שהופרשה יכול הבעלים להישאל ולהתיר אותה (על ידי פתח או חרטה בדומה להתרת נדרים) ובכל אופן היא בטלה ברוב, כפי שמוכח מהמשנה הבאה:

סאה תרומה טמאה שנפלה לתוך פחות ממאה סאין של חולין – תירקב. [הר"ן מצוין באופן עקרוני מותר לכהן להשתמש בתרומה טמאה להסקה, אבל כאן אסרו זאת חכמים מכיון שמדובר בתערובת של התר בתרומה יש לחשוש שיבואו גם לאכול ממנה].

מדברי המשנה מדוייק שאם נפלה הסאה לתוך מאה חולין היא מתבטלת!

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור
052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

תירוץ: אמרי בתרומה ביד כהן: מדובר שהתרומה כבר נמצאת ביד הכהן ואז היא נפלה לחולין. מכיון שהיא כבר יצאה מיד הבעלים אין אפשרות להישאל עליה.

דחייה: אימא סיפא: מהסיפא רואים שהיא לא ביד כהן אלא ביד ישראל.

תירוץ: אלא בישראל שנפלו לו: מדובר בתרומה שאמנם כבר הגיעה ליד הכהן אלא שהוא נפטר והוא הוריש אותה לנכדו הישראלי (בתו של הכהן התחתנה עם ישראלי וילדה בן). ולכן מצד אחד אי אפשר להישאל על התרומה, אך מצד שני היא ביד ישראל ולא ביד כהן.

דחייה: והא קתני סיפא: שכשהישראלי מוכר אותה לכהן, הוא מקבל תשלום רק על החלק החולין שבתערובת ולא על הסאה תרומה שנפלה לתוכה, משום שהרי אותה הוא חייב לתת לכהן. מכאן מוכח שלא מדובר בישראלי שירש את התרומה, משום שאז אין סיבה שהוא לא יקבל תשלום גם על הסאה תרומה שבתוך התערובת. (כי רק בעל הבית שחייב להפריש אותה אינו יכול לדרוש עליה בסף).

תירוץ: אלא אימא: מדובר בתרומה ביד בעל הבית ישראלי, והסיבה שתרומה אינה נחשבת לדבר שיש לו מתירין משום שאין שום מצוה להישאל עליה, אבל נדר שיש מצוה להישאל עליו נחשב לדבר שיש לו מתירין.

*

הגמרא חוזרת לדברי רבי יוחנן לעיל דף נז,ב:

גופא אמר רבי יוחנן ליטרא בצלים: בצלים בכמות ליטרא שתיקן והפריש מהם את המעשרות, וזרע אותם שוב והם צמחו והתרבו – צריך לעשר אותם שוב לפי כל הכמות שבהם כולל 'העיקר' ואפילו שהוא כבר היה מעושר, משום שהעיקר בטל ברוב הגידולים שלו וממילא הכל נחשב לחולין!

מאן צאית לך: מי יקשיב לך ולרבי יוחנן רבך? וכי ההתר שהיה בליטרא בצלים המעושרים להיכן הלך, שאתה מצריך לעשר אותם שוב? [הר"ן מבאר שאמנם איסור מתבטל ברוב ואז נחשב שאינו אוכל את האיסור, אבל טבל שתוקן הרי כבר אינו טבל וגם אם הוא בתוך תערובת של טבל אין צורך להפריש עליו אלא רק על החלק שלא הופרש].

בצלים שירדו עליהם גשמים: בצלים של שיטת שנעקרו מהקרקע וחזרו והניחו אותם על הקרקע (ולא הטמינו אותם בתוך האדמה) וירדו עליהם גשמים ובתוצאה מכך הצמיחו עלים. אם העלים שחורים סימן הוא שהם גדלו מהקרקע של שביעית, והעלים אסורים כלומר יש בהם קדושת שביעית. ואם העלים ירוקים סימן שהם גדלו מהבצל עצמו ולא מיניקת הקרקע, ולכן הם מותרים כלומר הם גידולי שיטת ואין בהם קדושת שביעית.

רבה הבין שהמשנה מדברת לא רק על העלים אלא גם על הבצלים עצמם, ולכן הוא מוכיח לרב חסדא שכאשר העלים שחורים גם הבצלים אסורים – מדוע, והרי ההתר שבהן להיכן הלך?

אמר ליה (רב חסדא): המשנה לא מדברת על העיקר אלא רק על העלים (ורק על התוספת שנתווספה בהם, ולא על החלק שגדל מהעיקר קודם ההנחה בקרקע – אם הוא ניכר לעצמו-תוסי').

רבה מקשה: אי הכי: אם זהו הפירוש במשנה, מה רשב"ג חולק על תנא קמא בברייתא, והרי הוא אומר את אותו הדבר?

רב חסדא מתרץ: כל המשנה הזו היא דברי רשב"ג, והברייתא רק מבארת את דברי המשנה.

נמצא שרב חסדא הוכיח מהברייתא הנ"ל שהגידולים לא מבטלים את העיקר, וזו לכאורה סתירה לדעת רבי יוחנן. ולכן רבה מיישב את שיטת רשב"ג עם שיטת רבי יוחנן:

ועד כאן לא שמעת ליה: דברי רשב"ג אמורים דוקא כשהאדם לא טרח לבטל את העיקר - כמו במשנה שם שהוא רק הניח את הבצלים ולא זרע אותם בקרקע, אבל אם הוא טרח לבטלם כמו בדברי רבי יוחנן שהוא זרע אותם בקרקע - הגידולים כן יבטלו את העיקר.

קושיא: וכל היכא דקטרח בטיל ברובא?: והרי מהברייתא שהובאה לעיל דף נח,ב, רואים שגם כאשר טרח העיקר לא מתבטל בגידולים:

ליטרא 'מעשר טבל': (= מעשר ראשון שלא הפריש ממנו הלוי תרומת מעשר) שזרע אותה בקרקע בשנת השמיטה והיא התרבתה וצמחה לעשר ליטרין – אותה הליטרא

חייבת 'בתרומת מעשר' שהיתה חייבת בו לפני שנזרעה (דהיינו צריך להפריש עשר אחוז מהליטרא), אבל תשע הליטרין החדשים פטורים משום שצמחו בשביעית והשביעית הרי פטורה ממעשרות.

ואת העשר אחוז מהליטרא שהוא צריך לתת כתרומת מעשר - לא יפריש מתוך העשר ליטרין עצמם אלא יפריש אותה ממקום אחר, משום שהרי תשע ליטרין פטורים מתרומת מעשר ואם יפריש מתוך התערובת יש חשש שהוא נמצא מפריש מהפטור על החיוב.

ההוכחה: אם העיקר היה מתבטל - לא היה צריך להפריש על הליטרא משום שהיא היתה נחשבת כגידולי שביעית הפטורים ממעשרות.

תירוץ: שאני גבי מעשר: במעשר יש לימוד מיוחד שגם אם זרע את הזרע שוב פעם באדמה והוא הצמיח מחדש, הוא חייב עליו במעשרות. והיינו שהוא מתבטל לגידולים שלו. אמנם כל זה אמור דוקא בזרע של היתר - כלומר זרע שכבר הפריש עליו מעשרות, משום שדרך בני אדם לזרוע זרעים של היתר ולא זרעים של איסור, וממילא הפסוק 'זרעך' מדבר על זרע של היתר. אבל זרע של איסור כלומר - של טבל שלא הופרש - אינו מתבטל בגידולים שלו.

ממילא הברייתא של 'ליטרא מעשר טבל' מדברת על טבל שזרעו, ומכיון שהוא איסור הוא לא מתבטל בגדולים שלו (שהיו אמורים להתיר אותו משום שביעית) ולכן צריך לעשר אותו. אבל רבי יוחנן דיבר על בצלים של היתר שהופרשו מעשרותיהם שזרעם, ומכיון שהם היתר הם מתבטלים בגידולים שלהם, וממילא חייבים לעשר אותם שוב.